SUOMEN ELÄINLÄÄKÄRILIITTO
FINLANDS VETERINÄRFÖRBUND

13.11.2018

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Suomen Eläinlääkäriliiton lausunto koskien hallituksen esitystä HE 158/2018 vp uudeksi työaikalaiksi

Suomen Eläinlääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä.

Lakiesitys on Eläinlääkäriliiton näkemyksen mukaan kannatettava.

Eläinlääkäripalvelujen järjestämisen kannalta keskeisintä on, että hallituksen esityksessä työaikalaiksi (HE 158/ 2018 vp) esitetään säädettäväksi muutoksia työaikalain soveltamisalaan. Suomen Eläinlääkäriliitto pitää muutosehdotusta hyvänä.

Voimassa olevan työaikalain 2 § 1 momentin 3 kohdan mukaan lakia ei sovelleta työhön, jota työntekijä tekee kotonaan tai muutoin sellaisissa oloissa, ettei voida katsoa työnantajan asiaksi valvoa siihen käytettävän ajan järjestelyjä. Tämän on aikaisemmin tulkittu jättävän kunnan praktikkoeläinlääkärit lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Kyseinen työaikalaissa säädetty laaja poikkeamismahdollisuus ja sen soveltaminen Suomessa on ristiriidassa Euroopan Unionissa noudatettavan työaikadirektiivin ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tapauskäytännön kanssa, minkä vuoksi sen poistaminen lakiesityksestä on ollut tarpeen.

Muutoksen toteutuessa myös kunnan praktikkoeläinlääkärit muuttuvat vihdoin työaikalain alaisiksi. Eläinlääkäriliitto pitää tätä perusteltuna ratkaisuna, sillä työaikasuojelun on koskettava kunnan praktikkoeläinlääkäreitä, kuten se koskee muitakin päivystäviä lääkäreitä. Työaikalain soveltaminen kunnallisiin praktikkoeläinlääkäreihin turvaa laadukkaan julkisen peruseläinlääkäripalvelun saatavuuden myös tulevaisuudessa

Kunnan praktikkoeläinlääkärien työsidonnaisuus ja palkkausjärjestelmä

Kunnille on eläinlääkintähuoltolaissa säädetty velvollisuus järjestää eläinlääkäripalveluita. Näitä tehtäviä hoitavat kuntien praktikkoeläinlääkärit, joita vuonna 2017 oli yhteensä 376. Koska praktikot eivät perinteisen tulkinnan mukaan ole työaikalain piirissä ja kunnan on järjestettävä myös ympärivuorokautiset päivystyspalvelut, muodostuu praktikoiden työsidonnaisuus erittäin suureksi.

Liiton tuoreen jäsenkyselyn mukaan vain yhdellä prosentilla praktikoita työsidonnaisuus on korkeintaan 40 tuntia viikossa. Työsidonnaisuus oli 40 prosentilla vastanneista kunnan praktikoista 41-60 tuntia, 48 prosentilla 61-80 tuntia ja 11 prosentilla tätäkin suurempi, jopa yli 100 tuntia viikossa.

Kunnan praktikkoeläinlääkäreitä suojelemaan tarvitaan työaikalaki. Eläinlääkäriliitto on pitkään pyrkinyt muuttamaan virkaehtosopimusta niin, että praktikkoeläinlääkärien työsidonnaisuus olisi kohtuullinen ja he saisivat riittävästi lepoaikaa ja saman määrän vapaapäiviä kuin muut kunnan palveluksessa olevat. Kuntatyönantajat KT ei ole näitä esityksiä huomioinut.

Joissakin kunnissa on käytössä virkaehtosopimusta kohtuullisempia järjestelyjä. Virkaehtosopimuksen kirjaus, että päivystystä järjestettäessä tulee myös huolehtia siitä, ettei eläinlääkärien työhönsidonnaisuus muodostu kohtuuttomaksi työn kuormittavuuden hallitsemiseksi ja työhyvinvoinnin turvaamiseksi, on toteutunut huonosti.

Praktikkoeläinlääkärien tulot muodostuvat Kunnallisen lääkärien virkaehtosopimuksen mukaisesta kuukausittaisesta peruspalkasta sekä hoidettavan eläimen omistajalta tai haltijalta suoraan peritystä kunnallisen eläinlääkäritaksan mukaisesta palkkiosta. Taksan suuruus neuvotellaan KT:n ja Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö Jukon / Eläinlääkäriliiton välillä.

Peruspalkan ja palkkion osuuksien suhde vaihtelee, yleensä hieman yli puolet praktikkoeläinlääkärin tuloista saadaan palkkioina. Kunnan praktikkoeläinlääkärin tulonmuodostus perustuu huomattavan suureen työsidonnaisuuteen.

KT Kuntatyönantajan esitys hallituksen esityksen muuttamiseksi

KT Kuntatyönantajat on laatinut 4.10.2018 päivätyn muistion, jossa esitetään perusteluita, miksi kunnan praktikoiden tulisi jäädä työaikalain ulkopuolelle.

KT arvioi tekemänsä selvityksen perusteella, että julkiselle sektorille tarvittaisiin jopa puolentoista kertainen määrä praktikoita nykytilanteeseen nähden, jolloin järjestäjän kustannukset nousisivat arviolta kolmanneksella. KT:n arvion mukaan alalla ei ole työvoimareserviä ottaen huomioon eläinlääkäreiden osaaminen, ammatillinen suuntautuminen ja alueellinen jakautuminen. KT:n mukaan työaikalain muutoksella vaarannettaisiin julkisten eläinlääkäripalveluiden saatavuus.

KT ehdottaa, että julkisen sektorin praktikot mainittaisiin hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa nimenomaisesti. KT:n ehdotuksen mukaan kunnan praktikkoeläinlääkärit voisivat olla lain soveltamisen ulkopuolella seuraavan kohdan mukaan: 2 § 1 momentin kohta 4) *työstä, jota tehdään pääsääntöisesti kiinteän toimipaikan ulkopuolella ja jossa palkkaus määräytyy kokonaisuudessaan tai lähes kokonaisuudessaan suoritepohjaisena.* Lakiesityksen 2 § 1 momentin kohdassa 4 mainittua palkkauksen suoritepainotteisuutta kuvaavaa mittaria olisi KT:n mukaan myös tarpeen muuttaa.

Eläinlääkäriliiton näkemyksen mukaan kunnan praktikkoeläinlääkärien tulee olla työaikalain soveltamisen piirissä eikä KT:n esitys ole perusteltu tai hyväksyttävissä

Eläinlääkäriliitto katsoo, että kunnan praktikoiden tulee kuulua työaikalain piiriin kuten muut vastaavat tehtävät jo kuuluvat. Nykyisenkin lainsäädännön mukaan kunnan praktikkoeläinlääkäreihin pitäisi soveltaa työaikalakia, sillä praktikkoeläinlääkärien kohdalla työaika-autonomian vaatimus ei toteudu. Vanhaan käytäntöön perustuen virkaehtosopimuksessa kunnan praktikkoeläinlääkärien kuitenkin todetaan olevan työaikalain soveltamisen ulkopuolella.

Eläinlääkäreitä riittää mahdollisiin uusiin kunnaneläinlääkärin virkoihin

Kunnan praktikkoeläinlääkärien virkoihin on ollut hyvin hakijoita ja virat ovat täytettyinä. Sijaisia on saatu melko hyvin myös lyhyisiin sijaisuuksiin. Eläinlääkäreitä tulee työmarkkinoille enemmän kuin mitä sieltä poistuu ja eläinlääkäreistä alkaa olla ylitarjontaa.

Vuosittain laillistetaan noin 100 eläinlääkäriä ja eläkkeelle jää 30-40 eläinlääkäriä, joten työikäisten eläinlääkärien määrä nousee nopeasti. Liiton vuonna 2018 tehdyn jäsenkyselyn mukaan noin 21 prosentilla kunnassa työskentelevällä oli määräaikainen virka. Sijaisuuksien välillä eläinlääkärit eivät kuitenkaan aina ilmoittaudu työttömiksi, joten heidän määränsä ei näy työttömyystilastoissa.

Eläinlääkärireserviä on siis käytettävissä. Eläinlääkintähuollon palvelut eivät vaarannu muutoksesta.

Nykyinen suuri työsidonnaisuus vähentää kunnan praktikkoeläinlääkärin tehtävän houkuttelevuutta. Erityisesti nuoret eläinlääkärit pitävät kunnan praktikkoeläinlääkärin työsidonnaisuutta kohtuuttomana, ja moni suuntautuu muihin tehtäviin tehtyään kunnaneläinlääkärin sijaisuuksia. Kunnan praktikkoeläinlääkärin työn ja perheen yhteensovittaminen nykyisellä työsidonnaisuudella on erittäin vaikeaa.

KT:n arvio tarvittavien eläinlääkärien määrästä perustuu kyselyyn, jossa työaika on määritelty epäselvästi. Ainakin osa vastaajista on vastannut kyselyyn siitä lähtökohdasta, että myös varallaolo on laskettu työajaksi. KT:n teoreettisesti arvioima eläinlääkärien lisätarve on ylimitoitettu.

Työaikaan siirtyminen lisäisi kunnan praktikkoeläinlääkärien tarvetta joillain alueilla, mutta voidaan arvioida, että työsidonnaisuuden merkittävä laskeminen toimisi vetovoimatekijänä näihin tehtäviin.

Soveltamisalapoikkeuksen vaatimukset eivät toteudu kunnan praktikkoeläinlääkärien kohdalla

Soveltamisalasta poikettaessa pitää yleisten työntekijän työaika-autonomian kriteerien aina täyttyä. Työaika-autonomiaa arvioitaessa merkityksellistä on työntekijän tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa työaikansa pituuteen ja sijoitteluun. Nämä eivät toteudu kunnan praktikkoeläinlääkärien työssä.

Työtehtävien hoitaminen ei ole kunnan praktikkoeläinlääkärin itsensä päätettävissä, vaan tehtäviä tehdään virkavelvollisuudella potilastapausten mukaan. Esimerkiksi on hyvin tavallista joutua lähtemään huonoissa keliolosuhteissa hoitamaan kiireellistä tuotantoeläinpotilasta yöllä kaukana sijaitsevaan eläimen pitopaikkaan.

Potilaat hoidetaan aina kiireellisyysjärjestyksessä, vaikka se tarkoittaisi ajankäytöllisesti epätaloudellisia edestakaisia ajomatkoja alueella. Kunnan praktikkoeläinlääkäri ei voi valita potilaitaan. Tämän lisäksi useilla kuntien vastaanotoilla on käytössä yhteinen ajanvarausjärjestelmä, mikä sitoo eläinlääkärin tiettyinä muiden määritteleminä aikoina vastaanotolle.

Hallituksen esityksen mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisi työ, jota tehdään pääsääntöisesti kiinteän toimipaikan ulkopuolella. Myöskään tämä ei ole sovellettavissa kunnan praktikkoeläinlääkärin kohdalla. Toisin kuin KT väittää, jokaisella kunnan praktikkoeläinlääkärillä on kiinteä toimipaikka.

Yksittäinen kunnan praktikkoeläinlääkäri hoitaa pieneläimiä vastaanottotiloissa ja tuotantoeläimiä pitopaikoissa. Kunnan eläinlääkintähuoltovelvollisuuksiin kuuluu järjestää vastaanottotilat pieneläinten hoitoa varten.

Hallituksen esityksen mukaan soveltamisalapoikkeus edellyttää suoritepalkkauksen erittäin korkeaa suhteellista osuutta, eikä se ole sovellettavissa kunnan praktikkoeläinlääkärien kohdalla. Mikäli tätä vaatimusta alennettaisiin, laajentaisi se poikkeusta huomattavasti uusiin työntekijäryhmiin. Tämä toimisi vastoin yleistä tavoitetta, jonka mukaan poikkeusten soveltamisalasta tulee olla tarkasti määriteltyjä. Lisäksi on todettava, että kunnan praktikkoeläinlääkärien palkkausjärjestelmä on historiallinen jäänne, jossa praktikkoeläinlääkärit keräävät osan tuloistaan asiakasmaksuina y-tunnuksen kautta, ja

ostavat itse työssä käytettävät lääkkeet ja tarvikkeet. Tätä erikoismuotoista palkkausjärjestelmää ei voi kutsua suoritepalkkaukseksi, koska työnantaja ei maksa tätä palkanosaa.

Kattava ja laadukas kunnaneläinlääkärijärjestelmä on eläinten hyvinvoinnin ja kotimaisen puhtaan ruoan tuotannon kulmakivi myös tulevaisuudessa

Tuotantoeläinten terveydenhuolto on tärkeää peruseläinlääkäripalvelua, jonka toteuttaminen vaatii aikaa ja paneutumista ja jolla on suuri merkitys tuottajille. Tällä hetkellä kunnat eivät pysty tarjoamaan tätä palvelua riittävästi.

Terveydenhuoltotyö turvaa osaltaan maailmassa harvinaista lihan-, maidon- ja munantuotantoa, jossa eläinlääkkeitä käytetään todella maltillisesti ja mikrobilääkkeille vastustuskykyisten bakteerien esiintyminen on vähäistä. Mikäli kunnan praktikoita olisi enemmän, pystyisivät he tuottamaan paremmin näitä palveluita kotieläintuottajille.

Nykyinen kunnaneläinlääkärijärjestelmä, joka perustuu työntekijöiden kohtuuttomaan työsidonnaisuuteen, ei ole kestävä tulevaisuudessa. Työaikalain noudattaminen lisää kunnan praktikkoeläinlääkärien tarvetta, vaikka KT:n arvio määrästä onkin ylimitoitettu. Kunnan praktikkoeläinlääkärien nykyistä suurta työsidonnaisuutta kuvaa se, että työaikalain noudattaminen vaatii lisävirkoja.

Työaikalain soveltaminen kunnan praktikkoeläinlääkäreihin suojelee myös potilaita sekä ihmisiä liikenteessä. Väsynyt eläinlääkäri on turvallisuusriski sekä potilastyössä että tieliikenteessä.

Kunnan praktikkoeläinlääkärien tulee kuulua työaikalain soveltamisen piiriin, jotta eläinlääkärit haketuvat jatkossakin kunnaneläinlääkärin tehtäviin. Laadukas ja alueelliset tarpeet huomioiden järjestetty kunnallinen eläinlääkäripalvelu varmistaa osaltaan eläinten hyvinvoinnin ja kotimaisen puhtaan ruoan tuotannon toimintaedellytykset kaikkialla Suomessa.

KT ja Eläinlääkäriliitto voivat virkaehtosopimusneuvotteluissa tuoda kunnaneläinlääkärijärjestelmän 2020-luvulle

Kunnaneläinlääkärien palvelussuhteen ehtojen kokonaisuus voidaan toteuttaa nykyistä tasapainoisemmin, kun he kuuluvat työaikalain soveltamisen piiriin. Kunnallisen lääkärien virkaehtosopimuksen eläinlääkäreitä koskevat työaikamääräykset vaativat myös kokonaisvaltaista uudistamista.

KT ja Eläinlääkäriliitto muiden lääkäriliittojen kanssa ovat vuodesta 2015 neuvotelleet uudesta palkkausjärjestelmästä. Neuvottelut ovat vielä kesken. Eläinlääkärien uusi palkkausjärjestelmä on toteutettava työaikalain alaisuudessa. Jotta uusi palkkausjärjestelmä saadaan luotua, ja **jotta työnantaja pystyy mukautumaan työaikalain edellyttämiin muutoksiin, edellyttänee lain voimaantulo kunnan praktikkoeläinlääkärien osalta pidempää siirtymäaikaa kuin vuoden 2020 alkuun.**

Eläinlääkäriliiton näkemyksen mukaan KT:n ehdotus kunnan praktikkoeläinlääkärien nimenomaisesta jättämisestä työajan soveltamisen ulkopuolelle on haitallinen kunnaneläinlääkärijärjestelmän kehittämiselle. Riittävän ja tulevaisuuden kotieläintuotannon kannalta laadukkaan julkisen eläinlääkäripalvelun tuottaminen perustuu osaamistaan ylläpitäviin, kouluttautuviin ja motivoituneisiin eläinlääkäreihin, ja liiallinen työsidonnaisuus heikentää palvelun tuottamista ja kehittämistä.

Työaikalakia tulee soveltaa myös kunnan praktikkoeläinlääkäreihin, koska julkista eläinlääkäripalvelutuotantoa on voitava kehittää vastaamaan muuttuvia tarpeita.